

Prof. Dr. Nuray EKŞİ

İstanbul Kùltür Üniversitesi Hukuk Fakùltesi
Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı BaŐkanı

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ
ABDOLKHANI VE KARİMNİA - TÜRKİYE DAVASI

Mùlteci ve Sığınmacı Hukuku Açısından Deęerlendirme

Beta

Yayın No : 2286
Hukuk Dizisi : 1086

1. Bası - Ocak 2010 - İSTANBUL

ISBN 978 - 605 - 377 - 206 - 4

Copyright© Bu kitabın bu basısı için Türkiye'deki yayın hakları BETA Basım Yayım Dağıtım A.Ş.'ye aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Dizgi : Beta Basım A.Ş.
Baskı - Cilt : Net Kırtasiye Tan. ve Matbaa San. Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No. 13723)
Taksim Cad. Yoğutçu Faik Sok. No: 3 Taksim Beyoğlu/İST.
(0-212) 249 40 60
Kapak Tasarım : Gülgonca Çarpık

Beta BASIM YAYIM DAĞITIM A.Ş.
Himaye-i Etfal Sokak Talas Han No. 13-15
Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel : (0-212) 511 54 32 - 519 01 77
Fax: (0-212) 513 87 05 - 511 36 50
www.betayayincilik.com

Ö N S Ö Z

İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan “*İltica Kanunu Taslağı*” üzerindeki çalışmalara hız kazandırılmıştır. İltica Kanunu Taslağı, henüz kamuoyuna duyurulmamış olmakla beraber taslak üzerindeki çalışmalar, akademisyenlerin ve başta Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) olmak üzere diğer sivil toplum kuruluşlarının eleştirileri de dikkate alınarak sürdürülmektedir. Ayrıca İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi’nin (İHAM) *Abdolkhani ve Karimnia v. Türkiye* davasına ilişkin olarak 22 Eylül 2009 tarihinde verdiği karar ile ilk defa Türkiye aleyhine tazminata hükmedilmiş; Türkiye’nin İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin (İHAS) bazı maddelerini ihlâl ettiği sonucuna varılmıştır. 22 Eylül 2009 tarihine kadar olan süreçte mülteci ve sığınmacıların Türkiye aleyhine yaptıkları başvurulara ilişkin İHAM kararlarında bu ölçüde bir ihlâlden söz edilmemişti. *İltica Kanunu Taslağı*’na ilişkin çalışmalarda, İHAM’ın özellikle de *Abdolkhani ve Karimnia v. Türkiye* davasına ilişkin kararı göz önünde bulundurulmakta; Avrupa Birliği iltica sistemi ile milletlerarası antlaşmalar yakından takip edilmektedir.

Bu eserimizde, *İltica Kanunu Taslağı* çalışmalarına ışık tutmak ve sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra idarenin de dönem dönem dile getirdiği sorunlara çözüm bulmak amacıyla *Abdolkhani ve Karimnia v. Türkiye* davasında İHAM tarafından 22 Eylül 2009 tarihinde verilen karar ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Çalışmanın faydalı olmasını temenni ederim.

Kitabın tashihlerinde yardımlarını esirgemeyen Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Dr. Muzaffer Erođlu’na; kısa sürede yayınlanmasını sağlayan Beta Yayınevi’nin değerli Yöneticisi Sayın Seyhan Satar’a ve dizgisine titizlikle yerine getiren Sayın Gülgonca Çarpık’a içten teşekkür ederim.

Prof. Dr. Nuray EKŞİ
Ocak 2010 Bostancı

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	1
II. MÜLTECİ, SİĞINMACI VE SINIRDIŞI KAVRAMLARI.....	1
A. “Mülteci” ve “Sığınmacı” Kavramları	1
1. Mülteci (Refugee)	1
2. Sığınmacı (Asylum Seeker)	6
B. “Sınırdışı” (Expulsion) Kavramı ve Türleri.....	6
1. Genel Olarak Sınırdışı.....	6
2. Mevzuat ve Milletlerarası Antlaşmalarda Mülteci ve Sığınmacıların Sınırdışı Edilmesi İçin Öngörülen Sebepler	12
3. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Ek Protokollerinin Mülteci ve Sığınmacıların Sınırdışı Edilmesine Uygulanacak Hükümleri	13
a. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 2. Maddesi.....	15
b. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 3. Maddesi.....	16
c. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 8. Maddesi.....	17
d. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 13. Maddesi.....	18
e. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 6. Maddesinin Sınırdışı Hallerine Uygulanıp Uygulanamayacağı Sorunu	18
f. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Ek 4 Numaralı Protokol	23
g. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Ek 7 Numaralı Protokol	23
4. “Non-refoulement” Prensipli Uyarınca Sığınmacı ve Mültecilerin Sınırdan Geri Çevrilememesi, Sınırdışı ve İade Edilememesi.....	24
III. MÜLTECİLERİN VE SİĞINMACILARIN TÜRKİYE ALEYHİNE İNSAN HAKLARI AVRUPA MAHKEMESİ VE İNSAN HAKLARI AVRUPA KOMİSYONUNA YAPTIKLARI BAŞVURULARA İLİŞKİN OLARAK 22 EYLÜL 2009 TARİHİNE KADAR VERİLEN KARARLAR.....	30

A.	22 Eylül 2009 Tarihine Kadar Olan Süreçte Mülteciler ve Sığınmacılar Tarafından Türkiye Aleyhine İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve İnsan Hakları Avrupa Komisyonuna Yapılan Başvurularda İnsan Hakları Sözleşmesinin Esas Alınan Hükümleri.....	30
B.	22 Eylül 2009 Tarihine Kadar Olan Süreçte Mülteci ve Sığınmacılar Tarafından Türkiye Aleyhine Yapılan Başvurulara İlişkin İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve İnsan Hakları Avrupa Komisyonunun Kararları.....	31
1.	A. ve K. v. Türkiye	31
2.	F. et al. v. Türkiye	32
3.	A.G. ve Diğerleri v. Türkiye	32
4.	Jabari v. Türkiye.....	35
5.	G.H.H. ve Diğerleri v. Türkiye	36
6.	Khadjawi v. Türkiye.....	38
7.	M.T. ve Diğerleri v. Türkiye	39
8.	A.E. ve Diğerleri v. Türkiye.....	39
9.	Affaire Müslim v. Türkiye	41
10.	Mamatkulov ve Askarov v. Türkiye	41
11.	D. ve Others v. Türkiye	42
12.	Roza Taleghani ve Diğerleri v. Türkiye	43
13.	Fraydun Ahmet Kordian v. Türkiye	43
14.	Anvar Mohammadi v. Türkiye	44
15.	N.M. v. Türkiye	44
C.	22 Eylül 2009 Tarihine Kadar Olan Süreçte Mülteci ve Sığınmacılar Tarafından Türkiye Aleyhine Yapılan Başvurulara İlişkin Kararların Değerlendirilmesi.....	46
IV.	İNSAN HAKLARI AVRUPA MAHKEMESİNİN ABDOLKHANI VE KARİMNİA DAVASINDA VERDİĞİ 22 EYLÜL 2009 TARİHLİ KARARI	47
A.	Abdolkhani ve Karimnia Kararına Konu Olan Olay.....	47
B.	İHAM Kararının Dayanağı Olan Mevzuat ve Antlaşmalar	51
1.	İlgili Ulusal Mevzuat ve Uygulama.....	51
a.	Anayasanın 125. Maddesi	51
b.	İdari Yargılama Usulü Kanununun 27. Maddesi	51

c.	Pasaport Kanununun 4. ve 8(5). Maddeleri ile Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunun 23. Maddesi.....	51
d.	Avukatlık Kanununun 2(3). Maddesi	52
2.	Mülteci ve Sığınmacılara İlişkin Mevzuat ve Uygulama	52
a.	Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 Cenevre Konvansiyonu.....	52
b.	1994 Yönetmeliği	53
c.	İçişleri Bakanlığının 57 Sayılı Uygulama Talimatı.....	55
d.	Ulusal Eylem Planı.....	55
e.	Ankara İdare Mahkemesinin 17 Eylül 2008 Tarihli Kararı	56
3.	Milletlerarası Belgeler.....	56
C.	Türk Hükümetinin ve Başvuranların İddia ve Savunmaları ile BMMYK Türkiye Ofisinin Açıklamaları.....	60
1.	Başvuranların İddia ve Savunmaları	60
2.	Türk Hükümetinin İddia ve Savunmaları	61
3.	BMMYK Türkiye Ofisinin Açıklamaları	61
D.	İnsan Hakları Avrupa Mahkemesinin Abdolkhani ve Karimnia v. Türkiye Davasında Vardığı Sonuç	62
1.	İHAS’ın 34. ve 35. Maddeleri Açısından Başvurunun Kabuledilebilir Olması	62
2.	İHAS’ın 2. Maddesi Kapsamında Ayrı Bir İnceleme Yapılmasına Gerek Olmaması	63
3.	Sınırdışı Kararı Fiilen Uygulansaydı İHAS’ın 3. Maddesinin İhlal Edileceği.....	63
4.	İHAS’ın 13. Maddesinin İhlal Edildiği.....	64
5.	İHAS’ın 5. Maddesinin İhlal Edildiği.....	65
6.	İHAS’ın 41. Maddesinin Uygulanması.....	67
E.	İnsan Hakları Avrupa Mahkemesinin Abdolkhani ve Karimnia v. Türkiye Davasında Verdiği Kararın Değerlendirilmesi	68
1.	İnsan Hakları Avrupa Mahkemesinin Davasında Abdolkhani ve Karimnia v. Türkiye Verdiği Kararın İHAS Hükümleri Açısından Değerlendirilmesi	68
2.	İnsan Hakları Avrupa Mahkemesinin Abdolkhani ve Karimnia v. Türkiye Davasında Verdiği Kararın Türk Hukuku Açısından Değerlendirilmesi	70

VIII

a. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararında Yer Verilen Türk Mevzuatı	70
b. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararında İncelenmemekle Beraber Dikkate Alınması Gereken Türk Mevzuatı	70
aa. Mülteci ve Sığınmacıların Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkı Açısından Kararın Değerlendirilmesi.....	70
bb. Mülteci ve Sığınmacıların İdarenin Göstereceği Yerde Oturma Zorunluluğu Açısından Kararın Değerlendirilmesi.....	73
F. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesinin Abdolkhani ve Karimnia v. Türkiye Kararına İlişkin Sonuç ve Öneriler	74

Ekler

Ek. 1 European Court of Human Rights Second Section Case of Abdolkhani and Karimnia v. Turkey (Application no. 30471/08) Judgment, Strasbourg 22 September 2009	79
Ek. 2 Avrupa İnsan Mahkemesi İkinci Daire Abdolkhani ve Karimini-Türkiye Davası (Başvuru No. 30741/08) Karar, Strazburg, 22 Eylül 2009.....	133
Ek. 3 İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi.....	177
Yararlanılan Kaynaklar	197

KISALTMALAR

ARC	: Ashraf Refugee Camp
Bkz. (bkz.)	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CAT	: Convention Against Torture
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
CRC	: Convention on the Rights of the Child
Dn.	: Dipnot
ECHR	: European Court of Human Rights
ECOSOC	: United Nations Economic and Social Council
Edt.	: Editor(s)
ICCPR	: International Covenant on Civil and Political Rights
IPFG	: Iranian People Federaee Guerrillas
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İHAM	: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi
İHAS	: İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
İKV	: İktisadî Kalkınma Vakfı
İYUK	: İdarî Yargılama Usulü Kanunu
KDPI	: Kurdistan Democratic Party of Iran
md.	: Madde
MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
OJ	: Official Journal of the European Union
PACE	: Chair of the Committee on Migration, Refugees and Population of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe
PMOI	: People's Mojahedin Organisation of Iran

X

POAC	: Prescribed Organisations Appeals Commission
RG	: Resmî Gazete
RSDs	: Refugee Status Determinations
s.	: Sayfa
SIM	: Subscriber Identity Module
TCK	: Türk Ceza kanunu
TIPF	: Temporary Interview and Protection Facility
v.	: Versus
UNHCR	: United Nations High Commission for Refugees
vd.	: Ve devamı
YİSHK	: Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun